

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת קָרַח

כו' סיון תשפ"ב

הפטרה: ויאמר שמואל

יציאת השבת ר"ת 21:18

יציאת השבת:

20:35

ירושלים: 20:31

מברכים ראש חודש תמוז שיחול ביום רביעי וחמישי

המולד ביום רביעי בשעה 6:48 3 חלקים

גיליון 773

כניסת השבת:

19:21

ירושלים: 19:13

גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שְׂמֹנֶעֶת עַד פֶּסַח הַפֶּבוֹד

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

על הפסוק בפרשתנו (במדבר פרק טז, א) "וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קֹהַת בֶּן לֵוִי. הַסִּבִּיר רִשִׁי: בֶּן יִצְהָר בֶּן קֹהַת בֶּן לֵוִי - וְלֹא הִזְכִּיר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁבִקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ שְׂמֹנֶעֶת עַד פֶּסַח הַפֶּבוֹד (בראשית מט) "וּבִקְהֵלֶם אֶל תַּחַד כְּבוֹדִי". "רב לכם בני לוי" - דבר גדול אמרתי לכם. ולא טיפשים היו, שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשותם שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשותם".

וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקדוש, שנאמר: "כל אלה בני להימן". אמר: אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום? לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה. ומשה היה רואה".

כלומר, קורח השתתף במכרז שבו הכללים או שאתה האחד והיחיד הנבחר או שאתה מת! כך שמע מפי משה! וקורח שפקח היה, כיצד השתתף במכרז בו יש מעל מאתיים וחמישים מתמודדים מול אהרון הכהן, המכה בפועל ככהן גדול? איך לא חשש למות? אלא שקורח ידע שעתיד לצאת ממנו שמואל הנביא, אך אם בניו עמו במחלוקת, והם ימותו איך יצא שמואל? אלא ודאי הוא הנבחר. קורח לא לקח בחשבון אפשרות נוספת, שבניו יעשו תשובה וינצלו, וכך יבוא שמואל... רואים עד כמה גדול כח התשובה, שבזכות תשובה שעשו בניו הם ניצלו מן המחלוקת ומן האבדון ויצא מהם שמואל הנביא שהיה שקול כמשה ואהרון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

מחלוקת לשם שמים?

מחלוקת היא דבר נורא שיש להתרחק ממנו. אבל האם תמיד המחלוקת אסורה? מתוך המשנה באבות עולה שיש מקום למחלוקת, יש במחלוקת משהו מפרה המוסיף הבנה ועניין, ואולם הדבר תלוי אם המחלוקת נעשית לשם שמים או לא.

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאִינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאִינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

אבות ה, יז

רבנו עובדיה מברטנורא

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – כלומר, שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדין. כמחלוקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אבל קרח ועדתו אבדו. ואני שמעתי פירוש סופה. תכלית המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לשם שמים, התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת. וכמו שנתברר במחלוקת הלל ושמאי. שהלכה בבית הלל ומחלוקת שאינה לשם שמים תכלית הנרצה בה היא בקשת שררה ואהבת הניצח. וזה הסוף אינו מתקיים. כמו שמצינו במחלוקת קרח ועדתו. שהתכלית וסוף כוונתם היתה בקשת הכבוד והשררה והיו להיפך:

"מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינים של עשרים ושלשה, אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינים של עשרים ושלשה יושבין בכל עירות ישראל.

הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעיר, אם שמעו אמרו להן, ואם לאו באין לזה שסמוך לעיר. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חבירי, כך למדתי וכך למדו חבירי. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית, ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל. נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו עומדין למניין. רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי אהבה, ובאה משנתנו ללמד על שני סוגי מחלוקת. כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כדי לברר את האמת, ולא לקנטר או להתנצח, עתידה מחלוקת זו להגיע לבירור האמת ולקיים את הדברים שיתלבנו בה.

ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים – אך מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לצורך קינטור או התנצחות, סוף אותה מחלוקת שאין תכליתה מתקיימת.

איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב):

וכיוון שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טו, לב-ג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

ואולם ריבוי חילוקי דעות הוא אחד ממאפייני השיח ההלכתי לדורותיו. בעוד המקרא מדבר בעיקרו בקול אחד, עולמם של חכמים משמיע קולות הרבה, מבטא ריבוי דעות ומשקף ויכוח פנימי כמעט בכל עניין העולה לדיון, עד כדי כך שהווי הלימוד בבית המדרש מתואר לעתים כ"מלחמתה של תורה", המרמז לויכוחים וההתנצחויות שהם חלק מהותי של חוויית הלימוד. כיוצא בזה דרש ר' אלעזר בן עזריה על הפסוק "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד".

"בעלי אסופות" – אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם "נתנו מרועה אחד" - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, ברוך הוא, דכתיב: "ידבר אלהים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א). אף אתה עשה אוניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין (חגיגה ג, ב).

צריך לדעת מתי לחלוק. מצד אחד עלינו להיזהר ממחלוקת הנובעת מאינטרס אישי, אך מצד שני מחלוקת שענינה בירור האמת חשובה לדרך הלימוד, כל זמן שהיא אמצעי, ללא נגיעה אישית.

והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות".

בין הלל לשמאי לא היו אלא מחלוקות מועטות, ואולם בין תלמידיהם רבתה המחלוקת. ופירש הרמב"ם: שני אנשים שווים בשכלם המחלוקות ביניהם מועטות, אך ככל שנתמעטה דרישת התלמידים ביחס לרבנותיהם כך רבתה ביניהם המחלוקת.

לא שהם טועים בשמועות, מדגיש הרמב"ם, שהרי לא חייבנו הבורא אלא לשמוע אל השופט שיהיה בימים ההם, אלא שהיו צריכים לברר שמועותיהן הרבה יותר. ומכל מקום מחלוקות אלו של חכמנו נחשבים למחלוקות שהיא לשם שמים.

על שנאת המחלוקת ציווה הרמב"ם באגרת המוסר לבנו וזו לשונו:

"אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו, ופחות נפחתו, ומשפחות נספחו, ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו, וקייבוצים נפרדו, ויחידים נפסדו, ואנשי אמונה אבדו, ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו ונסו מפניו והתרחקו מכל אודהיו וגואליו ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם, פן תספו בכל חטאתם".

ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו – דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה,

